

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

LETO—YEAR XI. Cena lista je \$3.00. Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 16. AVGUSTA (AUG.) 1918 Yearly subscription \$3.00 STEV.—NUMBER 192.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burlison, Postmaster General.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Nemci se umikajo na severnem krilu fronte

BOLŠEVIKI IZ- PRAZNILI MOSKVO?

Ameriški konzul je zapustil Moskvo. Čičerin pravi, da žele bolševiki prijateljstvo z Ameriko.

KAJZER PRIGANJA FINCE V VOJNO PROTI ENTENTI.

Stockholm, 15. avg. — "Politiken" prinaša vest iz Moskve, da so bolševiške čete premagale Čehoslovake na uralski fronti pri Tašilovki. Čehoslovaki so se umaknili petindvajset vrst (17 milj) nazaj proti Petropavlovki. Ob cesti Bujnsk-Simbirsk so se bolševiki umaknili do Kašinke.

Washington, 15. avg. — Prvi ameriški pešpolk iz Manile se je danes izkrcal v Vladivostoku.

Amsterdam, 15. avg. — Semkaj je danes prišla vest, da bolševiki naglo izpraznjujejo Moskvo. Zlato rezervo sovjetske vlade, ki je bila shranjena v kletih Kremla, so prenesli na varno mesto. Sovjetska vlada je izdala proklamacijo, v kateri pravi, da je republika v nevarnosti.

Dalje poročajo o krvavih bojih v Petrogradu med rdečo gardo in obožroženimi pristaši protibolševiških strank.

Amsterdam, 15. avg. — Iz Rige čez Berlin je prišla brzozjavka, da je bil večeraj ubit v Wendenu višji nemški uradnik Sengbusch. Napadalec je ušel. (To je že četrti atentat na nemške glavarje v Rusiji).

Washington, 15. avg. — Ameriški generalni konzul Poole v Moskvi je naprosil sovjetsko vlado za potni list. Svoje reči je oddal švedskemu konzulu. Tako poročajo iz Stockholma.

Iz kakšnega vzroka je zadnji ameriški zastopnik zapustil Moskvo, ni še znano. Dne 6. t. m. je Poole prejel noto od Čičerina, bolševiškega komisarja za zunanje zadeve, ki je sporočil pismu, da želi sovjetska vlada biti v prijateljstvu z Združenimi državami. Obenem je Čičerin protestiral proti izkrcanju zaveznikov čet v Arhangelu. Nota se glasi v celoti:

"Dragi gospod Poole! Ob času, ko je državljani Lenin v svojem govoru omenil neopravičeno angleško-francosko invazijo Rusije in dejal, da sta Anglija in Francija faktično v vojnem stanju z nami, ste nas Vi vprašali, ako smo v miru z vami in če lahko ostanete tukaj. Odgovoril sem vam, da je naše ljudstvo v miru z vašim ljudstvom in da vam damo na razpolago vse pripomočke za izvrševanje Vaših funkcij. Tega se še zmiraj držimo, kolikor se nas tiče; nismo pa mi krivi, če je pretrgana brzojavna zveza skozi Murman; to je krivda Anglije. Edina zveza, ki je še možna, je skozi brezlični krizojav in tega vam damo na razpolago.

Prosimo Vas, obvestite Vašo vlado in ljudstvo, da se nam godi velika krivica vsled napada in nasilja od strani zaveznikov na severu. Ničesar nismo storili, da bi bili zaslužili ta napad. Naše ljudstvo noče ničesar drugega kakor živeti v miru in prijateljstvu z masami in delavci vseh narodov. Kljub obstoječemu miru so angleško-francoske obožročne sile invadirale naš teritorij, vzele naša mesta in vasi, razpustile naše delavske organizacije in zaprle njih člane ali jih pa zapodile iz njihovih domov brez vsakega razloga. (Dalje na 3. str. 1. kol.)

ŠKODLJIV DODATEK K NABORNI PREDLOGI.

Gompers protestira, da bi bil sprejet dodatek, ki je naperjen proti stavkam.

NOVA REGISTRACIJA ZA 21- LETNE FANTE.

Washington, D. C. — Pismo, ki ga je poslal Samuel Gompers senatnemu odseku za vojaške zadeve, dokazuje, da je strokovno organizirano delavstvo v opoziciji proti dodatnemu predlogu k naborni predlogi, ki ga je sprejel senatni odsek, s katerim hoče odpraviti stavke.

Pismo se peča s predlogom senatorja Thomasa iz države Colorado, ki je predlagal, da se odtegne delavcem klasifikacija v druge razrede radi industrijskih vzrokov, če delavci izostanejo od dela nad pet dni, ne da bi za svojo odsotnost navedli tehtne vzroke.

Gompers, predsednik "Ameriške delavske federacije", pravi v pismu, da se ne more vzakoniiti bolj škodljive določbe za trajno produkcijo, kot je naznanjena določba. Delavci v Združenih državah vrše popolnoma svojo dolžnost. Oni podpirajo iz srea vojni program, oni živijo svoje, svoje sinove, svoje brate in druge svoje krvne sorodnike v vojni črti. Oni producirajo več na osebo, kot katera druga oseba, kje drugje na zemeljskem obli.

Gompers potem nadaljuje, da so semintje poedinici, ena pest, ki ne vrše svoje polne dolžnosti, in potem povdarja, če bi bil sprejet zakon, katerega bi bili delavci opravičeni tolmačiti kot refleksijo na njih lojalnost in njih delo, bi ne povzročil večje reakcije, ki bi bila neugodna našemu skupnemu namenu in priboritvi zmage.

Gompers opozarja, da je bilo na Angleškem več stavk kot v Združenih državah, čeprav imajo že take določbe, kot so bile predlagane po angleškem vzorcu.

Gompers povdarja, da so ameriški delavci delali trajno s prav majhnimi presledki.

Končno apelira, da naj ne poskušajo zveti s postavami, kar so delavci dali prostovoljno.

Po proklamaciji predsednika Wilsona je odredil general Crowder, da se 24. avgusta registrirajo vsi mladeniči, ki so postali stari 21 let po 5. juniju.

Registriralo se bo okoli 150,000 mladeničev in večina njih je sposobna, da jo uvrstijo v prvi razred.

Lokalne oblasti so obvestile že brzozjavno, da izvedejo odredbo. Predsednikova proklamacija izključuje začasno od registracije teritorije Alaksa, Havajsko otočje in Porto Rico, zanje bo določena kasnejši dan. Od registracije so izvzeti mladeniči, ki so v vojaški službi.

General Crowder pravi, da se bo ta registracija popolnoma ločila od registracije, ko bo razširjena naborna starost in da se ta registracija ne bo vršila dne 5. septembra, kot so poročali, ker se v mnogih državah vrše tega dne primarne volitve.

Vrhovni armadni avditor ne namerava ustanoviti registracijskih dni akoci vse leto za mladeniče, ki so postali stari 21. let. Registracija za 24. avgusta je bila določena, ker je potrebna.

VREME.

Chicago in okolica: V petek nestalno in morda deževno vreme. Lahki južnovzhodni vetrovi. Povprečna temperatura v zadnjih 24 urah: 70. Solnce izhaja ob 5:58, zahaja ob 7:51.

ZAKLADNIŠKI TAJNIK IN DAVČNA PREDLOGA.

McAdoo priporoča visok davek na vojne profite. Predloga naj bo sprejeta do 28. sept.

PRED DAVČNIM ODSEKOM.

Washington, D. C. — Zakladniški tajnik McAdoo je v dolgi izjavi raztrgal davčni program, kot ga je sestavil zborniški davčni odsek. Priporočil je, da kongres sprejme novo davčno predlogo pred 28. septembrom, preden prične kampanja za četrto posojilo svobode. Zakladniški tajnik pravi, če ne bo predloga sprejeta do tega datuma, tedaj bo težko zakladniškemu departamentu prodati zadostno število dolžnih certifikatov, tako da bo državna blagajna financirana v presledkih med posojili svobode.

Mr. McAdoo je obelodanil brzozjavko, ki jo je poslal predsedniku dne 25. julija, v kateri je priporočil, naj porabi svoj vpliv, da pohite z davčnim programom v kongresu. Izvedelo se je, da je predsednik pozval Mr. Kitehina k posvetovanju in da je vodja demokratske večine obljubil, da predloži predlogo zbornici 19. avgusta.

Sodiijo, da bo predloga sprejeta v zbornici v enem tednu, medtem ko bodo v senatu potrebovali najbrž šest tednov. K temu je treba šteti še čas, da se izravnao diference med zbornico in senatom na konferenčnih sejah.

Zakladniški tajnik je prišel pred zborniški davčni odsek, da posekajo grče v davčni predlogi, nad katerimi bi se mogoče v senatu spodtikali in bi tako zavleklo debato. Našel je jasno in odprto glavne napake v predlogi, ki jih je namenoma sprejel odsek.

Priporočil je odseku, da revidira davčno predlogo tako, da bodo močno zadeti vsi vojni profitarji, in ponovil je svoj pritisk za davke na vojne profite.

Odgovarjajoč na Kitehinovo trditev, da je davek na vojni profit le megla, ki omogočuje petičnežem, da "uidejo", je zakladniški tajnik dokazal s proračuni, da bo vojni davek hujše zadel petične kompanije kot davek na nadprofit.

DNEVNI SEZNAM IZGUB.

Washington, 15. avg. — Vojni department je danes objavil 112 imen. Izgube: 17 mož ubitih v boju in 95 je težko ranjenih.

Sinoči je bila objavljena nadaljnja lista s 86 imeni: 23 mož ubitih v boju, pet jih je umrlo za ranami in eden je smrtno ponosrečil. 24 je težko in dva neznano kako ranjena, 13 mož pa pogrešajo.

ZELEZNIŠKA DRUŽBA PRAVILJA ZALOGO PREMOGA.

Junction City, Kans. — Union Pacific železnica se že sedaj pripravljala veliko zalogo premoga. Uredniki pravijo, da bo zaloga sedaj je že razloženih 27,000 ton znašala 40,000 ton premoga.

RAZŠIRJANJE LADJEDELNIC.

Duluth, Minn. — Ladjedelnico McDougall-Duluth kompanije povečajo v kratkem. Neka inženirska tvrdka že izdeluje načrte za gradnjo tretjega pomola, tako da bo mogoče hkratu graditi dvanaest tovornih parnikov. Zdaj dela ladjedelnici 2,500 delavcev in število delavcev se še poveča za en tisoč.

NAČRT ZA VPORABO NEMŠKIH VJETNIKOV.

Nemški vjetniki pridejo iz Francije v Ameriko in bodo delali na farmah in cestah.

NA TISOČE JIH PRIDE.

Washington, D. C. — Tisoče nemških vjetnikov, ki so jih vjele ameriške čete v Franciji, bodo kmalu uporabili za delo na farmah in cestah, če bo vojni department sprejel priporočila vojaških ekspertov.

Vjetnike bodo razdelili med razne države, ki bodo imele pravico, da staviijo ponudbe za njih delo. Vojaki, ki so služili onkraj oceana in so ozdravili, jih bodo stražili, ko bodo delali.

Delo bo tako urejeno, da bodo ostali vjetniki fizično pri moči in ne bodo trpeli na konsekvenceah vjetniških taborov. Vjetnike bodo sem pripeljali na transportih, ki služijo za prevažanje čet v Francijo. Če bo nemška potapljača pogreznila tak transport na povratku, bo kajzer izvedel, da je potopil svoje podanike.

Poljedelske države lahko porabijo na tisoče vjetnikov za delo na polju. Skoraj v vseh državah jih lahko porabijo za delo na cestah. Pravijo, da vlada namerava omejiti število vjetnikov pri delu na cestah, za katere je prišla denarica pomoč iz blagajne Združenih držav.

PŠENIČNI PRIDELEK NA TRGU.

Chicago, Ill. — Ameriški farmarji so tudi namerili svoje topove na Potsdam v Berlinu. Iz njih ne lete krogle, ampak pšenica, važen faktor za prehranitev ameriškega ljudstva in zaveznikov.

Pošiljajve pšenice v Chicago, dokazujejo, da bo dosti kruha za ameriško ljudstvo in zaveznike. Pšenični nadzorniki imajo polne roke dela podnevu in ponoči, da izvrše svoje delo.

V tednu, ki je končal z desetim avgustom, je dospelo v Chicago 7,703,000 bušljev pšenice, medtem ko je lani ravno v tem tednu prišlo v Chicago le 828,000 bušljev pšenice. Teden prej je dospelo v Chicago 5,085,000 bušljev pšenice, lani ob tem času pa le 120,000 bušljev.

Žitnice so zvrhane in farmarji so prisljeni pošiljati pšenice direktno od mlatilnih strojev na trg.

Vsaki dan pregledajo nad tisoč železniških voz pšenice in jo izročijo trgovcem.

Državni nadzorniki so v ponedeljek opoldne izročili borzi štiri milijone bušljev pšenice, ki je dospela od sobote v Chicago. Po izjavi William McLarena, državnega nadzornika, je bilo treba pregledati 3,175 železniških voz pšenice. Državni nadzorniki morajo delati po delopustu, da pregledajo vsa pšenice, ki pride v Chicago.

SERBI PODPIRAJO IDEALE ŽIDOV.

New York, N. Y. — Srbski poslanik L. Mihajlovič izjavlja, da ima srbsko ljudstvo ravnokako ideale o svobodi za vse državljane v eni državi kot židovsko ljudstvo. On pravi, da je dolgo časa zainteresiran v Zionizmu in je pisal "Ameriški židovski organizaciji." Z ozirom na žide v Srbiji kot naše brate, želim povdariti, da bo pozdravljena realizacija idealov židovskega ljudstva z velikim navdušenjem in veseljem od strani vsnega srbskega naroda.

70,000 VJETNIKOV IN 1500 TOPOV V PRVEM MESECU.

Sovražnik je izpraznil velik kos ozemlja med Albertom in Arrasom. Francozi v vročem boju za Noyon. Pavza v Pikardiji je le navidezna.

London, 15. avg. — Angleške čete, ki prodirajo iz Mesopotamije in severozapadne Perzije, so dosegle Kaspiško morje. Čete bodo pomagale pri obrambi Bakija v Kavkaziji.

London, 15. avg. — Vojni stan poroča, da so angleške čete okupirale postojanke na deset milj dolgi črti, ki so jih izpraznili Nemci v prejšnji noči. Vzhodno od Reinecourta so bili vsi lokalni boji. Med Albertom in Alette so bile aktivne angleške patrulje. Število nemških vjetnikov od 8. avgusta znaša 30,344.

Pariz, 15. avg. — Poročilo francoskega vojnega stana se glasi, da se vrše ostri boji med rekama Oise in Avre (to je v okolišju Lassignija, o katerem so večeraj neuradno javljali, da je v francoskih rokah). Čete tretje francoske armade so večeraj okupirali Ribecourt, pet milj južno-zapadno od Noyona. Vzhodno od Belvala so Francozi zdrobili nemški protinapad in vjeli med drugimi tudi dva bataljonska poveljnika. Med Royem in Lassignijem divjajo ljuti topniški dvoboji.

Prvi mesec ofensive.

Pariz, 15. avg. — Jutri poteče mesec dni odkar je maršal Foch prišel protiofenzivo ob reki Marne, kateri je kmalu sledila ofenziva v Pikardiji. V enem mesecu je torej Foch z zavezniki-ameriški armadami dosegel sledeče uspehe:

Nemci so v tem času izgubili ves okupiran teritorij od Marne do Vesle in skoraj polovico zasedenega ozemlja v velikem pikardskem salientu. Izgubili so približno 1800 štirjaških milj ozemlja.

Vjetih je bilo čez 70,000 Nemcev in 1500 topov ter na tisoče strojnih pušk vpljenjenih; plen munelje in drugega vojnega materialja je ogromen.

Francoski vojaški kritik Henry Bidou pravi, da znašajo nemške izgube od 18. julija brez vjetnikov 350,000 mož.

Umikanje Nemcev na zapadnem krilu.

London, 15. avg. — Sovražnik je zadnjo noč izpraznil velik kos teritorija med Albertom in Ayetom na deset milj dolgi črti s štirimi postojankami, med katerimi je Beaumont-Hamel in ni manj znani Bapaume, ki leje v smeri proti Bapaumu, ki leje v smeri sedem milj vzhodno za sedanjega fronto. Nemci so se umaknili prostovoljno, toda vsled pritiska v Pikardiji, kjer so bili poraženi. Z izgubo teritorija med rekama Anere in Somme je prišla njihova črta severno od zadnjega kraja v nevarnost in zato se je zdaj sama od sebe upozvala. Angleži, ki so seveda takoj opazili umikanje, so šli za sovražnikom in zasedli izpraznjene pozicije bre zhoja; angleške patrulje so v dotiki z nemškimi zadnjimi stražami.

Po mnenju vojaških kritikov je umikanje sovražnika južno od Arrasa začetek splošne izorazitve pikardskega salienta in Nemci bodo izgubili vse, kar so pridobili

s peterimi ofenzivami v zadnjih petih mesecih.

Francozi prodirajo v okolišju Lassignija

Pariz, 15. avg. — Z bojišča javljajo, da se Nemci umikajo čez rečico Divette v okolišju Lassignija. Francoske čete, ki so že osemindeset ur v boju s plinskimi maskami na obrazih, so zasedli vse hribe naokrog te postojanke. Večeraj je bilo poročano neuradno, da je Lassignij padel, toda vojni stan še ni potrdil te vesti. Ker že imajo Francozi večje topove na teh hribeh, je gotovo, da se sovražnik umaknil še dalje.

V splošnem je šesti in sedmi dan druge Fochove ofenzive potekle med pavzo, ki pa je "pavza" le na površju. Nprestan pritisk, ki ga vzdržujejo zavezniki na vsi fronti, šteje več kakor pa nepretrgani napadi z velikimi masami vojaštva. Položaj je tak, da se zavezniki počasi toda sigurno zajedanje v nemško fronto na 120 milj dolgim pasu od Arrasa do Remsa in mnoge postojanke kot n. pr. Noyon, Roye itd., morajo pasti avtomatično kakor je padel kos fronte med Albertom in Ayyetom.

Američani se pripravljajo na naval proti Alsni.

Z ameriško armado ob Vesli, 15. avg. — Značaj nemškega topniškega ognja na fronti ob Vesli v zadnjih dvanajdesetih urah dokazuje, da Nemci računajo z izpraznitvijo vsega teritorija med Veslo in Alsno. Granate, ki jih vporablja sovražnik na tej fronti, so komaj štiripalčnega kalibra, kar pomeni, da je umaknil vse večje topove preko Alsne. Američani so pripravljani na vsako večjo operacijo južno od Alsne, ki se morda izvrši še te dni.

Američani vseli Angleškim uniformo in se ukrcali v bitko.

Washington, 15. avgusta. — Vojni tajnik Baker je večeraj dejal, da so bile dne 4. julija v boju pri Hamelu enote 131. in 132. fanterije pri 33. diviziji iz Chieaga, ki so se odlikovale na način, kateremu do danes še ni para.

Ameriške enote so bile pomešane z angleškimi četami in angleški poveljnik je ukazal ameriškiemu polku, da se umakne iz prednje bojne črte, boječ se, da Američani še niso dovolj izvežbani in vsled tega nesposobni za napad. Američani so ubogali z jezimi obrabi, ali ko so pozneje prinihali z bojišča ranjeni, so našli med njimi večje število Američanov v uniformah avstralskih vojakov. Bili so tiči Američani, ki jih je angleški poveljnik poslal v ozadje. Ali so ostali v ozadju? Ne! Dobili so avstralske uniforme — kako, se ne ve — in šli pomešani med Avstralce v boj in v boju so se obnesli tako, da je bilo pozneje 19 mož odlikovanih.

Italijani okupirali tri postojanke.

Rim, 15. avg. — Vojni stan je poročal sinoči, da so Italijanske čete večeraj okupirale goro Mantello, Punta di Mateo in hrib jut. (Dalje na 3. str. 1. kol.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izohaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Eksplicit se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$3 na leto, \$1.50 na pol leta in 75c na tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.15 na tri mesece.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2887 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2887 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawrence 4638.

Datum v oklepaju n. pr. (Juli 30-18) poleg valnega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevno potekla naročnina. Ponovite jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

Stališče socialistične stranke in vojna.

Zadnji teden se je v Chicagu sešel izvrševalni odbor Ameriške socialistične stranke, v soboto se je pa pričela konferenca Narodnega odbora, ki je imela nalogo, da reši razna tekoča in načelna vprašanja. Med vsemimi problemi, ki se v sedanjem času dotikajo stranke, je vojna nedvomno najvažnejši. Da je bila dosedanja situacija nevarna, je pač vsakdo že davno čutil. Kdor je to spoznal, je pa tudi dolžan storiti, kar je v njegovi moči, za zboljšanje razmer.

V tem spoznanju so se sešli odbori češke in slovaške federacije ter slovenske in srbske sekcije J. S. Z. na posvetovanje in so sklenili predložiti konferenci spomenico, v kateri naj bi bilo njih stališče oziroma na vojno razloženo in utemeljeno. Omenjene organizacije so smatrale to za svojo dolžnost, prvič da pomagajo stranki po svojih močeh, in drugič da se zavarujejo proti vsakemu eventualnemu poznejšemu očitajpu, češ da niso pravočasno in dovolj jasno povedale svojih nazorov.

SPOMENICA,

naslovljena na stranko, se glasi:

Podpisane organizacije, pripadajoče Ameriški Socialistični Stranki, predlagajo konferenci Narodnega odbora, naj stori, kar je potrebno, da pride stranka z ozirom na sedanjo vojno na stališče, ki ustreza njenim interesom in interesom mednarodnega socializma in praktične demokracije. Takega stališča ne označuje st. loulška resolucija, temveč mu nasprotuje in v sodel tega ovira vsako pozitivno delo stranke in njenih članov v največji krizi sveta. Zaradi tega je razveljavljenje omenjene resolucije neizogibno in se mora izvršiti z vso odločnostjo, ker je odstranitev te zapreke prvi pogoj, da se more delo stranke spraviti v sklad s potrebami časa.

Če so mogli v dobi, ko se je sklicevala st. loulška konvencija, biti dvomi o značaju sedanje vojne, so jih morali poznejši dogodki dobrega odpraviti in vsakemu socialistu mora biti sedaj jasno, da je poraz nemško-avstrijske avtokracije in militarizma, na katerega se opirata, neizogiben pogoj za zavarovanje demokracije, brez katere je zdrav razvoj in končna zmaga socializma nemogoča.

Zgodovini je danes na razpolago dovolj dokumentov, dokazujejo jih, da je bila volja za provokacijo svetovne vojne na strani centralnih sil. Če ni nemška vlada želela, da bi tudi Zedinjene države stopile v vojno, je to diktiralo le njeno stremeljenje po čim popolnejši zmagi, ne pa miroljubnosti; a povodov za vojno je dala Zedinjenim državam toliko, da ne bi bila sama nikdar mogla pričakovati trajne ameriške nevtralnosti, če ne bi bila prevzetno in domišljavo omalovala vlogo Zedinjenih držav. Ali če ne bi bila primarna krivda centralnih sil, gaženje vseh mednarodnih pravic, zaničevanje vseh pogodb, vojskovanje zoper ženske in otroke moglo pokazati nevarnosti nemške zmage v prvi luči, je moralo postopanje kajzerjeve vlade napram Rusiji razpršiti vse dvome. Jasno je, da bi bila morala vprico zločinov, ki jih je ofiteljna Nemčija izvršila, ko je hotela spraviti več kot pol Evrope in Azije pod absolutno oblast najbrezobzirnejše avtokracije, Amerika stopiti v vojno za obrambo demokracije, tudi če bi imela najpopolnejšo socialistično zakonodajo in administracijo s socialističnim prezidentom na čelu.

Vojni in mirovni program predsednika Wilsona, ki je za sedanje dni merodajen, je v vseh svojih odločilnih potezah absolutno demokratičen in izreka prav tista načela, ki jih je mednarodni socializem vedno ostanjal. Načelo pa ostane načelo, naj ga proklamira kdorkoli; kar samo sami razglaskali za dobro in zahtevali, ne moremo označevati za slabo, ako izrekajo to druga usta.

Kratkovidno bi bilo reči, da se vojna v Evropi ne tiče Amerike. Najmanj se sme takih fraz posluževati socialistična stranka, ki je internacionalna. Socializem je najjasneje pokazal, da postaja zemlja manjka, interesi pa splošnejši. Od vojne je faktično prizadet ves svet, pa tudi Amerika. A socialistična stranka mora presojsati vse zgodovinske dogodke s stališča mednarodnih interesov — to pomeni v prvi vrsti njen internacionalizem — in za demokratične interese Internacionalne bi bila zmaga centralnih sil najhujši udarec.

Povrh tega prihaja v poštev, da se nahajajo narodi centralnih sil, zlasti narodi v Avstro-Ogrski v stanju revolucije, ki se le zaradi tega ne more realizirati, ker jim ne dostajajo fizičnih sil za uspešen upor proti militarističnemu zmagu. Ti zrevolucionirani narodi pričakujejo pomoči od nasprotnikov njihovih vlad, od poraza hohenzolernstva in habsburžanstva, a socialistična stranka, ki bi odrekla podporo taki revoluciji, bi zatajila vse tradicije socializma.

Resnična naloga Socialistične stranke v Ameriki je zavedno, smotreno podpiranje vojne s cilji, ki jih je označil predsednik Wilson; a to razglasi ta program slovesno, brez pridržka in na tak način, da ne more noben nesocialističen pacifizem ali celo zakrinkan uhovalc nemškega režima najti skrovišče za njim, pripade stranki druga naloga: Delati, paziti in skrbeti za to, da ostanejo cilji predsednika Wilsona res cilji Amerike do konca in da dobe popolno veljavo tudi tam, kjer morda še niso priznani.

Označiti stališče stranke v tem zmislu in označiti ga tako različno, da se izključijo temu nasprotni programi, je sedaj najvažnejša naloga stranke in podpisane organizacije pričakujejo, da jo izvrši narodni odbor do temelja. Če se ne bi to zgodilo, bi bile podpisane organizacije prisiljene, da izvajajo posledice iz situacije, ki bi jim branila ravnati po svoji vesti.

Bližajo se jesenske volitve in socialistični volilci morajo vedeti, pri čem da so. Če razumemo, kakšno nevarnost bi naprtila zmaga centralnih sil demokraciji vsega sveta in dosledno socialističnemu gibanju, pa vemo, da bi neaktivnost Amerike omogočila oziroma zagotovila tako zmago, bi morali smatrati sebe za ledjalce socialistične

Ideje, ako bi na kakršenkoli način pomagali kandidatom, ki napovedujejo, da bodo zahtevali odpoklic ameriških čet iz Evrope, kandidatom, ki si sicer nadevajo ime socialistov, pa zadajejo socializmu s svojo utopično pacifistično taktiko najhujše udarec.

Upamo, da bo narodni odbor stranke pri volji resno uvaževati naše argumente in smo prepričani, da mora po resnem uvaževanju priti do enakih zaključkov.

Slovenska sekcija J. S. Z.

Srbska sekcija J. S. Z.

Češka organizacija Soc. St.

Kdo je prodal Rusijo?

(Dalje).

Radi bi znali — in vsak prijatelj prave slobode in demokracije bi rad znal, kakšno vladno bi morala imeti revolucionarna Rusija, da bi ugajala zavezniskim in Združenim državam, to se pravi tistim slojem, ki gospodarsko in politično vplivajo na vlade, kjer le morejo. Očitno je, da bi nasprotniki demokracije najrajši videli, da se Rusija vrne nazaj v naročje carizma. Neprerokoma je slišati, da Rusija potrebuje "močnega človeka, ki bi znal ukrotiti razdivjane mase, napraviti red in ki bi zednil razpadlo carstvo v močno celoto". Iz vzdihov take in enake vrste vedno odseva želja po novem carju in po starem carističnem sistemu. In dalje je več kot očitno, da se kritičarji revolucionarne ruske vlade prav nič ne ozirajo na želje in težnje ruskega ljudstva, kaj ono hoče in kako se njemu godi, temveč imajo pred očmi le svoje sebične interese oziroma ponavljajo kakor papige očitke in klevete tistih, katerih interesi so direktno ali indirektno prizadeti v sodel ruske revolucije.

Počitna izjava je predsednik Wilson. On ni z niti eno besedico obsodil ali kritiziral ruskih revolucionarjev te ali one politične barve, pač pa je večkrat izrekel simpatije napram njim. Wilson je res prijatelj ruske demokracije in želi, da si jo Rusi ohranijo.

Resnica je, da so voditelji ruske revolucije delali napake; nekaj jih je naredil Kerenski, mnogo več jih je naredil Lenin in gotovo ne bodo brez napak tudi oni, ki pridejo za Leninom. Ravno tako pa je resnica, da so očitali vcditeljem grehe in zločine, ki jih niso naredili in z blatom bodo obmetavali tudi tiste, ki še pridejo na površje. Danes je najlozje očrniti človeka, če ga proglasijo, da se je "prodal sovražniku", da je v službi Nemčije. Dolgi jeziki pa še vedno najdemo dolga ušesa in človek hitro izgubi dobro ime, pa naj bo še tako nedolžen.

V Kerenskija smo imeli veliko zaupanje. On je zmeren socialist in nekaj časa je kazalo, da se pod njegovim vodstvom posreči skupno delo raznih socialističnih frakcij, med katerimi so bolševiki in menševiki najmočnejši. Prvo napako je naredil, ker je pidržal v kabinetu kadete, dasi so bili v manjšini. To je dalo povod radikalcem, da so mu očitali, da se je "prodal buržoaziji". Druga njegova napaka je bila znana ponesrečena ofenziva v Galiciji: Kerenski je moral vedeti, da je revolucija zelo desorganizirala armado. Vojaki so se naenkrat čutili svobodne. Ruska vojaška masa je bila prešinjena z vero, da mora revolucija kmalu slediti v Nemčiji in Avstriji in zato je vojna nepotrebna. Kerenski je pa hotel pokazati zaveznikom, da je revolucionarna Rusija še v vojni proti imperialistični Nemčiji, in odredil je ofenzivo, ki je končala s katastrofo in povzročila še večjo zmešnjavo v ruski armadi.

Na mestu je, da priobčimo intervju, ki ga je imel Kerenski z ameriškim socialistom John Reedom v prvi polovici oktobra 1917. Takrat je imel opraviti z znano Kornilovo afero; ki mu je prizadajala težke ure; vrhutega so pa bolševiki vsak dan grozili z ustopo in med revolucionarnimi strankami so bili najljutejši boji.

"Sodrug! Težak je križ, ki ga nosim", je dejal na nekem delavskem shodu.

John Reed ga je obiskal v Zimski palači po dolgem prizadevanju, ker je bil Kerenski silno zaposlen. Na vprašanje, če ima kakšno poročilo demokratičnim masam v Ameriki, je odgovoril Kerenski: "Imam. Študirajo naj rusko demokracijo in pomagajo naj nam v boju zoper reakcijo po vsem svetu. Američani morajo razneti dušo Rusije, pravi duh ruskega ljudstva predno nas morajo pravično soditi. Nikar ne mislite, da je ruska revolucija že končana. Z lastnimi očmi lahko vidite, sodrug,

da rusko ljudstvo še ni zadovoljno. To ni politična revolucija; ni kot je bila francoska revolucija. Naša revolucija je gospodarska in v Rusiji je potrebna velika socialna sprememba. Vrhutega pa imamo zelo kompliciran proces vsled tolikih narodnosti. Ne pozabite, da je revolucija v Franciji trajala pet let, dasiravno je tam en sam narod in Francija zavzema konaj tri do štiri naše gubernije. Ne, ruska revolucija še ni končana — komaj se začena".

Poročevalec Associated Pressa, ki je tudi bil navzoč, je omenil: "Gospod Kerenski, na Angličkem in Francoskem niso zadovoljni z rusko revolucijo".

"Vem," je naglo odgovoril Kerenski. "Tam je to že v navadi". (Dalje prihodnjaji.)

DOPISI.

Lincoln, Ill. — Dne 4. avgusta je priredilo slovensko pevsko društvo Naprej v Springfieldu piknik, katerega se je udeležilo tudi tukajšnje pevsko društvo Zorja Svobode in smo se tako skupno zabavali.

Na sejo društva Zagorski Zvonovi je prišlo samo šest članov. Kajne, huda vročina mora vladati pri nas, ker smo se posušili na tako nizko število. Zadržanih od seje je bilo samo osem članov. Kje je bilo ostalih trideset? A. S.

East Helena, Mont. — Dne 16. avgusta je odšlo iz naše naselbine 10 fantov v starosti od 18 do 20 let prostovoljno k vojakom. Med temi so trije Slovenci: John J. Smith, Frank Ambro in Joseph Hrella.

J. J. Smith je sin tukašnje salunarja John Smitha. Oče F. Ambrota, Matija Ambro je farmar in Peter Hrella, oče prostovoljca J. Hrella poseduje trgovino z oblekami.

J. J. Smith in F. Ambro sta člana društva Slovenski Lovec, št. 143, SNPJ. Naše društvo ima dva pasivna člana v armadi še od preje, Joseph Saseka in F. Strainerja. Sedaj imamo štiri člane društva v armadi.

Dasiravno je naše mestee po številu prebivalstva zelo majhno, je dalo že precejšno število prostovoljcev v armado.

E. H. M. M.

Conemaugh, Pa. — Dne 8. avgusta je ubilo v rovu Cambria Still družbe rojaka Ignacija Kosa Nanj je padla skula, ki je povzročila takojšno smrt. Doma je bil iz Cerknice.

Tu zapušča ženo in pet nedoraslik otrok. Star je bil 34 let. — F. Podboj.

Jenny Lind, Ark. — Tu je nastala silna suša, ne samo prohibistična, nego tudi prava suša, ki pride vsled pomanjkanja dežja. Živo srebro vlega do 109 stopinj.

V zakonski jarem sta stopila Jea Sadar in Mary Osepek. Oba sta člana društva Šmarnica, št. 24, SNPJ. Želim jima obilo sreče.

Poročevalec.

Oglesby, Ill. — Društvo Vrtnica, št. 155, SNPJ. je priredilo dne 4. avgusta izlet ali takozvani "hasket piknik". Zabava je bila izvrstna, ravno tako jedila in hlandine pijače. Za poskočne komade sta skrbela rojaka Mike Zerko in Dr. Paulieha. Igrala sta brezplačno, za kar se njima naše društvo najlepše zahvali, ravno tako vsem drugim, ki so pripomogli do tako lepega uspeha. — Dobiček je bil za te čase precej poyoljen, ki znaša okoli \$50.

Društvam SNPJ. in SDPJ. kar tudi posameznikom za naklonjenost hvala! — Josephina Paulieha, tajnica.

Higginville, Mo. — Nemški list "Missouri Thalbote," edini nemški list v v okraju Lafayette, je prenehal izhajati. Ustanovljen je bil leta 1871.

SLOVENSKO REPUBLICANSKO ZDRUZENJE

Sedež v Chicagu, Ill.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostich, Filip Godina, Frank Kerle, Martin V. Konda, Eibin Kristan, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:

Ludvik Benedik, Matt Petrovič, Frank Veranič,

CENTRALNI ODBOR:

John Ermenc, Joseph Fritz, Joseph Ivanetič, J. Judnič, Ivan A. Kaker, Anton Motz, Frank Mravija, Jacob Muha, Zvonko Novak, K. H. Poglodič, Matt Pogorelec, John Rezel, Joseph Steblaj, Frank Sava, Frank Udovič, Charlie Vesel, Andrew Vidrih, Stefan Zabrie, John Kalan, Anton Zlogar, Louis Truger.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se dozdaj še niso priglasili, postanejo člani centralnega odbora, šim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljave je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cleoro, Ill.)

GIBANJE ZA PROGRAM S. R. Z. MED HRVATI IN SRBI SE RAZŠIRJA.

Ko se je v Clevelandu ustanovilo Hrvatsko Republičansko Udruženje, smo vest poročali kot dogodek, ki dokazuje, da se bo polagoma tudi med hrvatskim narodom v Ameriki razširilo gibanje, kot je že razširjeno med Slovenci, za združenje Jugoslovanov v demokratično, federativno republiko "C. A." stvar ni bila vseh, pa je po svoji stari oštarijski navadi nekoliko pozabavljala in proglasila naše poročilo za neresnično. Potrebno se ji je zdelo še pristaviti, da so vsi pravi Hrvati v Hrvatskem Savezu. — Well, po vašem zadržilu so tudi samo tisti pravi Slovenci, ki so člani vaše narodne zveze. Kudiška cerkev naprimer trdi, da je ona eding zveličavna in vse druge vere so "zanič." Ravno tako uče skoro vse druge vere. Mi ne pravimo, da so "pravi" Slovenci samo tisti, ki so člani SRZ., ali pravi Hrvati tisti, ki se zadnje čase združujejo v H. R. U., ker so take besede tako otročje in smešne, da jih rabijo le smešni ljudje. Kaj pa se to pravi: "pravi" Slovenec ali "pravi" Hrvat?

Stvar je navsezadnje pač ta, da se vrste "nepravih" Hrvatov in Srbov, kakor jih nazivajo pristasi monarhije, širijo in se bodo še hitreje, kakor hitro se stvar izpopolni v centralno organizacijo. Nobena tajnost ni, da je velik del hrvatskega naroda pripravljen delovati za tak program kot ga zastopa SRZ. Težave pa imajo pri organiziranju svojih sil, kajti na pot se jim stavlja velike večje zapreke, kot SRZ. Kar pogrešajo ti hrvatski in srbski krogi, je svoje glasilo, kajti vsi listi razven Zottijevega so v taboru pristavev krfske deklaracije. Zottijev, kakor vsi drugi hrvatski listi so nasprotni našemu programu. Toda demokratični Hrvati in Srbi bodo premagali tudi te ovire.

Mi vemo, da se organizacija Hrvatskega republičanskega udruženja v Clevelandu prav lepo razvija, pa če C. A. še tako tajni fakt. Tudi v Milwaukee, Wis., se gibljeje. Milwaukee Slovenija z dnem 9. avgusta poroča: "Naša ideja (SRZ) se širi tudi med Hrvati. Podružnica Hrvatskega Saveza se je razpustila, iz nje se bo pa ustanovila organizacija Hrvatskega republičanskega udruženja." Tako se bo stvar nadaljevala pa če je nasprotnikom prav ali ne. Ideje demokracije ne morejo nazadovati, kajti to bi bilo proti pogojem evolucijskega razvoja demokracije.

Tudi Detroit je spregovoril. Podružnica Slovenskega republičanskega združenja je v Detroitu zelo močna in vztrajna. Gibanje med Hrvati in Srbi v Detroitu za program SRZ. se opaža že dalj časa. V boljše pojasnilo pa naj čitateljem tega lista služi naslednje poročilo:

Detroit, Mich. — V nedeljo se je tukaj ustanovila podružnica Srpsko-hrvatskega republičanskega udruženja. To je fakt velike važnosti, ki ne kaže več, da se krči ideja federativne jugoslovanske republike pot med Srbe in Hrvate, kajti ideja je že davno med njimi, ampak dejstvo kaže, da dobiva ideja žive oblike in postaja meso in kri.

Detroit ima precej veliko jugoslovansko naselbino. Gospodje iz monarhističnega tabora so jo večkrat obiskali, zdaj ta, zdaj oni. Vetiškega vtiska ni naredil noben

izmed teh govornikov, ker so vsi iztresali le večalimanj prazne, četudi močno grmeče fraze. Medtem pa je bilo v "Delavskem domu" prirejenih več shodov, deloma slovenskih, deloma hrvaško-srbskih, večinoma pa mešanih, ki so imeli namen prepričati ljudstvo o jugoslovanskem vprašanju in njega pomenu, da bo sposobno samo soditi na podlagi dejstev in vojeja spoznanja.

To delo, ki je sicer moralo premagovati vsakovrstne ovire, je rodilo sad. Prvi so bili Slovenci, ki so ustanovili podružnico Slovenskega Republičanskega Udruženja; ta lokalna organizacija lepo napreduje in dobro dela. Nekateri posamezni Hrvati in Srbi so bili doslej člani te organizacije. Toda ker ne marajo Slovenci "anektirati" ostalih Jugoslovanov in ker mora narodna volja priti iz naroda samega, je bila potreba lastne organizacije občutna. Za ta namen je bil v nedeljo sklican shod v Russellovo gledališče in udeležba na tem zborovanju je bila nadvse pričakovane velika. Če se čeni skromno, je bilo navzočih šest do sedem sto sseb. Večina jih je že pred otvrtivijo gledališča čakala na ulici, po čemer se lahko sodi zanimanje za shod.

Zborovanje je otvoril sodra Polovina, ki je pojasnil namen. Potem je glavni poročevalec obširno pojasnil pomen jugoslovanskega vprašanja in razložil, zakaj ni pravilna rešitev tega problema važna le za Jugoslovane same, ampak za vse narode, ki žele v bodočnosti mir in uspešen razvoj.

Pd končanem poročilu, ki je trajalo skoraj dve uri, so imeli zborovalci pravico do vprašanj. Teh se ni manjkalo. Prihajala so od raznih strani, od ljudi, ki identificirajo socializem s pacifizmom, od članov S. L. P., od monarhistov, ki v dušni ne marajo biti monarhisti itd. Vsa vrvaševala je dobil svoj odgovor in večina je odobravalna vse.

Naposled se je na tem shodu ustanovila lokalna organizacija Srpsko-Hrvatskog Republičanskega Udruženja in vpisalo se je na mestu 26 članov. Mnogo jih je obljubilo, da se vpišejo na prvi seji. Delo se je pričelo in sedaj je treba nadaljevati.

Poročevalec.

Sedaj naj pa zopet pride kaka C. A. z zatrdilom, da je to le pesek v oči. Seveda je to pesek v oči, ki dene jako neprijetno tistim, katerim ni naše gibanje prav nič povšeč. Toda mesto, da bi ustregli njihovim željam in nazadovali, se pa naše gibanje širi med mase vseh Jugoslovanov. Zares, to ti je pesek v oči!

Želim izvedeti naslove mojih stricev Jožefa in Andreja Dobrovoljč, doma ib Mirk pri Vrhniki. Jožef je bil leta 1914 v Waukeganu, Ill., Andrej pa v Clevelandu, O. Sedaj pa ne vem, kje se nahajata.

Ako bosta sama čitala t vrstice, jih prosim, naj mi pišeta. Ivan Dobrovolje, (Petračev iz Mirke pri Vrhniki.) IV. četa II. batalijon broj 12. Položaj, Armeje Srbe, Salonique.

LETALEC PONESREČIL.

Rantoul, Ill. — Lajtnant J. W. Johnson, letalski vajenec, je obležal skoraj na mestu mrtev, ko je padel z letalom na tla iz visokine 1.000 čevljev. Njegov spremljevalec je dobil zelo nezadovoljne pškodbe.

V vojnovarovalnih mamkah je denar najboljši naložben.

MONNA LISA.

Ivan Cankar.

(Dalje)

Pozneje so mi povedali, da je bilo res tako; vselej kadar je trepetajoča roka trkala na duri paradiza.

Če bi mu rekel: "Ti pridi k meni; jutri je moj god..." "Ne morem, ne morem!" bi hitel. "Ne morem nikanor zdema! Domače ognjišče, sveti hram... Sploh pa — kaj je god? Stara šega, ki ljudem le neprilike dela..."

Pozneje so mi povedali, da je bilo res tako; vselej, kadar se je koprnenje po krivih potih opotekalo v paradiz.

Če bi ju obadva pozdravil na cesti in se jima spoštljivo pridružil:

"Dovolita..." "Nikakor ne, prosim, gospod! Tolika ljubeznivost... pozna se ti, da si truden, počitka potreben... Tudi moja žena, sirota..."

In tako dalje, vrag ga vzemi! Povedali so mi, da je bilo res tako, kadar je vzdihovala za njima trubadurska ljubezen.

Vse to so bile same nespametne misli, blodne podobe, ki so se užigale in so ugašale, kakor se vzdigajo in padajo iskre iz plamena v plamen. Ena sama misel je bila v moji pameti kakor zagozda, tista misel:

"Kako v kajbici, kako v paradiz, v skrivnostni vrt?"

Misel je bila vsa otroška in neumna; ali bila je kakor smrt, ki ne odneha do zadnjega, in bila kakor človek, ki se utaplja, utopi noč ter lovi z rokami, da bi zgrabil zrak. V vsem tem blódnem iskanju, v vsej bolesti se je svetil pred mojimi čmi njen smehljaj in je vabil, kakor vabi solnce jetnika.

Ne vem kakšni so bili, kako so minili tisti dnevi. V uradu sem dobil prvi ukor v svojem dolgem, poštem življenju. Svetnik me je poklekal in me je vprašal s takim glasom, kakor da bi me ošvrknil po licu:

"Kako je, gospod Lamut? Ali vam je teta umrla?"

"Kakšna teta?" sem jecljal osupel in neumen. "Nimam tete!"

"Saj ste si dovolili čisto samovoljno tridnevni dopust!"

Strmel sem, ker nisem vedel prav ničesar o dopustu. Mislim sem ves čas, da sem bil v pisarni, pa sem hodil ne vem kod.

"Ali ste bolni?" je vprašal svetnik in me je pogledal srepo izpod naočnikov.

"Ne... kako bolan?"

"Torej ste pohajkovali tri dni in tri noči, brez dovoljenja pohajkovali, in pijančevali tudi, oči vas razodevajo! Če bi ne bili pametno služili že sedem let... poberite se v božjem imenu!"

Grob človek je, toda v srečo blag. Ob njegovi ridigi sem izprevidel, da ni v nevarnosti le moja sreča in moje življenje, temveč tudi moj stanovski ugled. Vse se je zibalo na klini. Zato sem sklenil, da nagnem klino, pa naj pade vse kamorkoli, na to ali na ono stran; vse, življenje, sreča in stanovski ugled.

Ko sem šel tisti večer iz pisarne ter stopil iz veže na ulico, sem ugledal Bennatija skoraj nos ob nos. Odskočil je za korak, nato pa me je zgrabil za roke ter jih je stiskal in stresal po svoji gnusni navadi.

"Ali je mogoče? Ali je mogoče?" "Pozdravljam!" sem rekel in nisem vedel, kaj bi.

"Tolikokrat sem te videl, hitel sem za teboj, iskal sem te, pa si izginil kakor megla... kakor večja v grm!"

"Kje videl?" sem se začudil.

Nato se je začudil sam še bolj, tako da je tlesknil z rokama in povzdignil oči.

"Kje videl! Ali nisi bil pod mojim oknom vsak večer? Kaj večer — pol dne in pol noči! Saj ne vem, če si prihajal nalašč pod moje okno; morda si se tam le izprehajal, ker ti je cesta všeč, dasi nič posebnega ni ta naša cesta in temna je in ozka in tlak je ves razdjan... To mestno gospodarstvo! Magnatom elektriko, nam petrolej, pa še ta skopo merjen!... Sploh pa ima vsak človek svoj poseben okus; jaz, na primer, se najraje izprehajam po kolovozih na ljubljanskem polju; večjih obličim do gležnjev v blatu. Zakaj bi se ti ne izprehajal po naši cesti? Morda študiraš ljudstvo, njega počestne šege in navade... ti, ki stojiš takorekoč sredi kulturnega viharja in gledaš z drugičnimi očmi nego mi, ki smo, kako bi rekel, le smeti v domačiji človeštva... V nedeljo, na primer, sem bil v Jakopičevem paviljonu... ali si bil že tam?"

"Ne vem!" sem odgovoril. Ploha me je bila vsega omamila.

"Kako... ne vem!" se je začudil, skoraj prestrašil. "Tak dogodek, mejnik bi rekel... pa bi šel človek mimo in bi pozabil... Ali, prijatelj, ne varaj me! Poznam te, vidim tvoj nasme!"

Nisem se bil nasmehnil; njegove besede so mi padale kakor toča v obraz, tako da je bil ves leden.

"Misliš si: kaj bi razodeval visoke občute ljudem, ki stoje takorekoč pod hribom, ko se ti razgleduješ po vesoljnosti?... Toda vprašam te: čemu bi tudi pohleven črvček ne pogledal v solnce?... Ko sem bil v paviljonu, sem občutil tvoje svoje nevrednost. Kakor cestinar v cerkvi... Še svojemu sreči si nisem upal reči: glej to je umetnost, je lepota! Kaj veš, cestinar, kaj je lepota! Poklekni in molči!... Prosim te, prijatelj, nikar me ne zasmehuj! Ti, seveda, stojiš pokonci pred lepoto, kakor pravičnik pred Bogom..."

Nenadoma se je čudno spušil njegov obraz: zadobil je nekako odurno, čisto beraško ponižnost.

"Kako bi sodil umetnost, ko si jo gledati ko-

maj upam? Ti pa si učen in moder, stojiš takorekoč sredi kulturnega viharja... Prijatelj! Jutri bo praznik in ob nedeljah in praznikih, saj veš, se zanimam za umetnost... stopim v božji hram. Ali bi ne hotel, ali bi se ne ponižal... ne, previsoka je prošnja!"

"Kaj bi rad?" sem vprašal; sam sem čutil, da se mi glas trese od srda in studa.

"Ali bi ne hotel pomagati tem mojim nevrednim očem, da bi gledale, kakor se lepota spodobi gledati?..."

Še preden je vse do kraja zblebetal in zvirhral, mi je bilo pri sreči, da bi zavriskal in da bi objel to ostudno črnkasto gobezdalo. Ko sva se poslovila, sem mu tudi jaz krepko in prisrčno stisnil obdve roki.

Takrat sem bil prepričan, da je čisto navaden tepec, kakor jih hodi po svetu brez števila. Vesel je sam svojih besed, spakuje se, ker mu je prirojeno. Vse tisto blebetanje o paradizu, o kajbici, o skrivnostnem vrtu, vse samo spakovanje brez misli in brez namena. Senca je, pa sem mislil, da je človek; megla je, pa sem mislil, da je zid.

Poglavitno vprašanje je zdaj bilo, če pride ona z njim. Če pride, sem rekel v svojem sreči, je prag za menoj, sem stopil v vežo, v izbo, v paradiz. Kajti sklenil sem bil... vrag vedi, nekaj čudnega sem bil sklenil: da se jima priklonem za peta kakor senca, kakor pes. Če bi se trikrat otrepla, bi se trikrat povrnil; vrtel bi se krog obeh prav kakor senca opoldne. Kaj spodobnost, kaj ponos, kaj stanovski ugled! Pričo ljudi, na očitni cesti se ga oklenem pod pazduho ter ga ne izpustim. Če me zmerja, če vpije nad menoj, se mu vljudno priklonem, se mu prijazno nasmehnem: "Da, gospod, koristno je in dobro, če si človek malo pijuča razkriči; zdravniki so potrdili. In hude besede niso greh; mlajši župniki celo pravijo, da je Bogu dopadljivo, če recimo prijatelj pozdravi prijatelja: O hudiča, kod si pa hodil?... Kar kriči, kar razmahni se, saj vem, da vse drugače misliš!" In če bi me pred pragom pehal in suval, kakor je pritlikav, bi ga narahlo odrinil, bi se mu vljudno priklonil in prijazno nasmehnil ter bi rekel: "Zmerom je zdravo, da se človek malo izmuči in razgreje, posebno takole pod večer; kajti pisarniško življenje ubija, napravi človeka mehkužnega. Le nikar se ne boj zamere, saj vem, da ne misliš nanje, temveč na svoje zdravje!" — Take reči sem bil sklenil.

Spal sem tisto noč slabo in vstal sem, ko se je komaj danilo. Nebo je bilo čisto jasno, le na vzhodu so se vžigale tenke rdeče megljice.

Šel sem v kavarno ter sem tam od šestih do devetih gledal na uro. Ob devetih sem se napotil v drevored in sem se jezil na ljudi, ker so bili vsi prazniški, solnčni in spomladanski, kakor da bi nikoli ne bilo na svetu Monne Lise in njenega spoznanja. Tam od daleč, izza kostanjev, se je nenadoma zasvetilo nekaj belega, svetlega, kakor obraz; bil je žarek, ki je svignil izpod temnega listja preko debla. V tistem trenutku me je nekdo z vso močjo zgrabil pod pazduho.

"Ali si prišel? Ali ne lažejo moje oči? Stivil bi eekln... Pozdravljen, prijatelj! Tudi moja žena te pozdravlja. Toda ona... saj veš — ženska! Ženske se ne zanimajo za umetnost, niti ne ob nedeljah in praznikih. Zanimajo se rajše za mačke, za pse, za papige. Moja, recimo, se zanima za dišave. Pomisli, kaj ti pravi — da ima vsak človek svoj poseben duh, kakor svoj obraz in svoj glas? Rekel boš, ali pa si vsaj misliš, da je to pasja modrost... pa vendarle je čudno!... Ali pojdeva takoj? Ali se odkriješ v paviljonu? Jaz ne!"

Govoril je tako na glas, vse v eni sapi, da so se ljudje smehljaje ozirali. V prvem hipu me je hudo zadelo v srce, da je bil sam in gnusil se mi je blebetavec ves, kakor je bil: priskutno sladki, zlagano ponižni obraz, nemirne oči, ki nikomur niso pogledale v lice, in posebno še glas, ki je mokaje in hlastaje spremljal brezmiselne besede. Ali prav v tem dolgem in brnečem blebetanju sem se vzdramil in zazdelo se mi je koristno, da je prišel sam. Če bi bila prišla z njim in bi se ravnal po svojih ponočnih namerah in mislih... milost božja! Vse bi bilo izgubljeno, takoj; prvi pogled bi rekel in prvi smehljaj: "Bratec, zlata jabolka niso tesnike za paglavce!" In on bi se krohotal, po tenkih bedrih bi se tolkel in bi ozanjaj v svoji neumni odkritostnosti: "Saj sem vedel, saj sem vedel... prešestvovati je hotel, pa ni znal!"... Zdaj je bil sam in me je stremil. Oklenem se njeag najprej, sem rekel, primem ga in ga več ne izpustim. Bodi on moj prag in moje stopnice! Kolikor je malo, vsaj nekaj je, kar naju od te ure družijo — ta žalostni paviljon za umetnost. Pa če bi bila krčma ali ječa, ali če bi bil občestni jarek opolnoči, vseeno je!

Še zdaj ne vem, če se je gnusoba res zanimal za umetnost, vsaj ob nedeljah in praznikih, kakor je pravil. Vse njegove besede so bile take, da jih je človek lahko na dlani ogledoval, pa nazadnje ničesar pametnega ni videl. Če je bila sama gola neumnost, mu nikakor ne zameri Bog; ali zdaj se mi zdi, da je bilo zadaj za vsem tem kvasanjem in hlastanjem, za vsem tem spakovanjem nekaj prav posebno umazanega — vrag vedi kaj!

Stopila sva v paviljon. Odkril se je globoko že na pragu, hodil je po prstih, glavo je držal postrani. Govoril ni več tako na glas, kakor na cesti, ali šepetal je cmokaje, sikaje in sopihaje, da so ljudje mršili obrvi ter pokašljevali.

Hodila sva počasi iz izbe v izbo, on je kazal sem, kazal tja s svojo dolgo, koščeno roko. Videl ni ničesar nego okvirje, barvo, luč in par širokih ženskih klobukov. Ali trudil sem se, da bi razumel njegovo šepetanje in da bi mu odgovarjal po pameti. Kar je vprašal in kar je povedal, je bilo vse tako čudno zverženo in tako nenadno, da nisem vedel, če se norčuje, ali če je norec.

Zatisnil je s prstom desno oko, nagnil glavo na levo ramo ter pokazal na sliko, ki je bila čisto navaden portret.

(Dalje.)

Zapovedujem: predno se bitka prične, dajte zavoj Helmaric vsakemu možu v našem batalijonu.

Amargyros izdelovalci najboljših vrste turških in egiptovskih cigaret na svetu.

Quality-Superb

POSEBNO BLAGO, TUDI TAKO KI SE MNOGOKRAT PRIKRIVA.

To je razno tako blago, ki se ne more dobiti povsod in ga potrebuje vsak človek, bodisi star ali mlad, zdrav ali bolan, reven ali plemenit. Zelo zanimiv, podoben živ in občuten senčnik in cenik pošljem brezplačno. Kujiga "Mali domači zdravnik", cena 25 centov; v zalogi imam tudi vsa v isti oplašna zdravila.

MATH. FREEDR, Box 772, City Hall Sta., New York

NAPREDEK

"Prosveta" piše za blagostanje ljudstva. Ako se strinjaš z njeni idejami, podpiraj trgovec, ki oglašajo v Prosveti. — V zalogi imam vse za vsakdanje potrebščine po zmerni ceni.

ANTON ZORNIK, Herminia, Pa.

RAD BI IZVEDEL

kje se nahaja Valentin Miklavčič. Jaz podpisani sem njegov stric. Prosim čitatelje, če kdo ve za njegov naslov naj mi ga naznani ali pa naj se mi sam prijavi, na moj naslov: John Jereb, P. O. Box 65, Sheldon, Wis. (6x)

Vabilo na Veliko slavnostno otvoritev

Andrej Špolarjeve gostilne v soboto, dne 17. avgusta, t. l.

Uljudno vabim vse slovensko občinstvo, da me na ta dan obišejo v mojih novih prostorih, kjer bode vsem izvrstno postregel. Pridite svoji k svojim. Uljudno se priporičam vsem.

Andrej Špolar, 1834 So. Ashland Avenue in 18 Pl. Chicago, Ill.

DR. JOS. V. GRAHEK

edini slovenski zdravnik in ranocelnik in Pennylyaniji. Zdravi vse otroče, ženske in moške bolezni.

Uradne ure so: 10 ure zjutraj do 2 ure popoldan. Bell Telephone Cedar 2388.

843 E. Ohio Street, N. S. PITTSBURGH, PA.